

KRO Korpinen Joni(OM)

21.12.2020

Asia

OSA; Komission suositus neuvoston päätökseksi luvan antamisesta aloittaa neuvottelut Euroopan unionin ja Algerian, Armenian, Bosnia ja Hertsegovinan, Egyptin, Israelin, Jordanian, Libanonin, Marokon, Tunisian ja Turkin välisistä, Euroopan unionin rikosoikeudellisen yhteistyön viraston (Eurojust) ja näiden kolmansien maiden rikosoikeudellisen yhteistyön alalla toimivaltaisten viranomaisten välillä tehtävää yhteistyötä koskevista sopimuksista

Kokous

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio on antanut 19.11.2020 suosituksen neuvoston päätökseksi luvan antamisesta aloittaa neuvottelut Euroopan unionin ja Algerian, Armenian, Bosnia ja Hertsegovinan, Egyptin, Israelin, Jordanian, Libanonin, Marokon, Tunisian ja Turkin välisistä, Euroopan unionin rikosoikeudellisen yhteistyön viraston (jäljempänä Eurojust) ja näiden kolmansien maiden rikosoikeudellisen yhteistyön alalla toimivaltaisten viranomaisten välillä tehtävää yhteistyötä koskevista sopimuksista.

Suosituksista on ensimmäistä kertaa käyty alustava keskustelu 4.12.2020 pidetyssä rikosasiayhteistyön työryhmän kokouksessa (COPEN). Eurojustin operatiivisiin tarpeisiin vedoten moni jäsenvaltioista kannatti Argentiinan, Brasilian ja/tai Kolumbian lisäämistä listaukseen kolmansista maista, joiden kanssa neuvottelut tulisi aloittaa. Muun muassa puheenjohtajamaa Portugali (kokouksen aikaan vielä tuleva puheenjohtaja) edellytti, että kaikki kolme tulisi lisätä neuvoteltavien maiden listaukseen.

Keskusteluja työryhmätasolla (COPEN) jatkettiin 22.1.2021. Puheenjohtaja toimitti 14.1.2021 uuden version neuvottelumandaattiluonnoksesta. Muutosehdotukset koskevat mm. neuvoteltavien maiden listauksen laajentamista lisäämällä Argentiina, Brasilia ja Kolumbia. Lisäksi oikeusperustaa on laajennettu viittaamalla olennaiseen aineelliseen oikeusperustaan menettelyllisen oikeusperustan lisäksi (SEUT 16(2) ja 85 artikla). Edelleen lisäysehdotuksena on, että neuvottelut olisi valmisteltava konsultoiden COPEN-työryhmää.

Suomen kanta

Valtioneuvosto tukee toimia, joiden avulla varmistetaan Eurojustin mahdollisuus tehdä yhteistyötä ja vaihtaa henkilötietoja kolmansien maiden oikeusviranomaisten kanssa siinä laajuudessa kuin se on tarpeen sen tehtävien suorittamista varten. Eurojustin kolmansien maiden kanssa tekemät yhteistyösopimukset ovat Suomen kannalta lähtökohtaisesti

hyödyllisiä, koska ne saattavat edistää sellaisten vaativien rikosten tutkintaa, joiden oikeuskäsittely on Suomen intressissä.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että sopimusneuvotteluissa kiinnitetään huomiota perusoikeuksiin ja erityisesti henkilötietojen suojaan. Näin ollen ehdotettuja suosituksen liitteenä olevia neuvotteluohjeita voidaan tältä osin pitää asianmukaisina.

Valtioneuvosto katsoo, että komissio voidaan nimetä unionin neuvottelijaksi neuvottelemaan EU:n ja suosituksessa määriteltyjen kolmansien maiden väliset sopimukset Eurojustin ja näiden kolmansien maiden rikosoikeudellisen yhteistyön alalla toimivaltaisten viranomaisten välisestä yhteistyöstä.

Valtioneuvosto katsoo suositukseen valikoituneiden kolmansien maiden listauksen tarkoituksenmukaiseksi. Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti listauksen mahdolliseen laajentamiseen koskemaan myös yhtä tai useampaa Latalaisen Amerikan valtiota, mikäli se edesauttaa Eurojustin tehtävien suorittamista tehokkaasti ja asianmukaisesti.

Lisäksi valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti Euroopan tietosuojavaltuutetun ja neuvoston oikeuspalvelun esittämiin huomioihin ja ehdotuksiin aineellisen oikeusperustan lisäämisestä menettelyllisen oikeusperustan lisäksi neuvoston päätökseen.

Pääasiallinen sisältö

Tausta

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2018/1727 Euroopan unionin rikosoikeudellisen yhteistyön virastosta (Eurojust) ja neuvoston päätöksen 2002/187/YOS korvaamisesta ja kumoamisesta (jäljempänä Eurojust-asetus) vahvistetaan Eurojustin toimintaa säätelevä oikeudellinen kehys, johon kuuluvat erityisesti viraston tavoitteet, tehtävät, toimivaltuudet, tietosuojatakeet ja yhteistyöjärjestelyt ulkoisten kumppanien kanssa. Eurojust-asetuksen soveltaminen alkoi 12.12.2019.

Eurojust-asetuksen mukaisesti komissio vastaa yhteistyötä ja henkilötietojen vaihtoa Eurojustin kanssa koskevien kansainvälisten sopimusten neuvottelemisesta kolmansien maiden kanssa unionin puolesta. Siltä osin kuin se on tarpeen sen tehtävien hoitamiseksi, Eurojust voi Eurojust-asetuksen V luvun mukaisesti luoda yhteistyösuhteita ulkoisiin kumppaneihin ja ylläpitää niitä yhteistyöjärjestelyjen avulla, mutta yhteistyöjärjestelyt eivät kuitenkaan itsessään voi olla henkilötietojen vaihdon oikeusperusta.

Huomioiden oikeusviranomaisten operatiiviset tarpeet kaikkialla EU:ssa ja tällä alalla tehtävän tiiviimmän yhteistyön mahdolliset hyödyt, komissio on katsonut, että on välttämätöntä aloittaa lyhyellä aikavälillä neuvottelut kymmenen kolmannen maan kanssa, jotta voidaan säännellä tapaa, jolla Eurojust voi tehdä yhteistyötä niiden kanssa. Komissio on laatinut arvion ensisijaisista maista ottaen huomioon mm. Eurojustin operatiiviset tarpeet. Komission tarkasteltavaksi toimitetussa Eurojustin ulkosuhteita koskevassa strategialuonnoksessa todetaan, että Eurojust on havainnut erityisen operatiivisen tarpeen yhteistyölle Algerian demokraattisen kansantasavallan, Argentiinan tasavallan, Bosnia ja Hertsegovinan, Kolumbian tasavallan, Egyptin arabitasavallan, Israelin valtion, Jordanian hašemiittisen kuningaskunnan, Libanonin tasavallan, Marokon kuningaskunnan, Tunisian tasavallan ja Turkin tasavallan kanssa. Muita Eurojustin määrittelemiä ensisijaisia kolmansia maita ovat Brasilian liittotasavalta, Kiinan

kansantasavalta, Kanada, Yhdistyneet arabiemiirikunnat, Nigerian liittotasavalta, Panaman tasavalta, Meksikon yhdysvallat ja Venäjän federaatio.

Suosituksen mukaan resurssirajoitusten vuoksi komissio ei voi kuitenkaan aloittaa neuvotteluja kaikkien edellä mainittujen kolmansien maiden kanssa samanaikaisesti, joten tarkempi priorisointi on katsottu välttämättömäksi. Näin ollen komissio suosittelee neuvostolle, että ensimmäiseksi komissiolle annettaisiin valtuutus neuvotella seuraavien kolmansien maiden kanssa: Armenia, Algeria, Bosnia ja Hertsegovina, Egypti, Israel, Jordania, Libanon, Marokko, Tunisia ja Turkki. Suosituksessa käydään tarkemmin maakohtaisesti läpi mainitut ehdotukseen valikoituneet kolmannet maat.

Suosituksen oikeusperusta

Suosituksen mukaan SEUT 218 artiklan 3 ja 4 kohdan nojalla komissio nimitettäisiin unionin neuvottelijaksi neuvottelemaan EU:n ja suosituksessa määriteltyjen kolmansien maiden väliset sopimukset Eurojustin ja näiden kolmansien maiden rikosoikeudellisen yhteistyön alalla toimivaltaisten viranomaisten välisestä yhteistyöstä.

Suositus neuvoston päätökseksi

Päätöksen johdannossa viitataan Eurojust-asetukseen, ja todetaan, että asetuksessa ja erityisesti sen 56 artiklassa vahvistetaan yleiset periaatteet, jotka koskevat henkilötietojen siirtoa Eurojustilta kolmansiin maihin ja kansainvälisille järjestöille. Eurojust voi siirtää henkilötietoja kolmanteen maahan sellaisen kansainvälisen sopimuksen perusteella, joka on tehty unionin ja kyseisen kolmannen maan välillä SEUT 218 artiklan nojalla ja jossa määrätään yksityisyydensuojaa, perusoikeuksia ja yksilön vapauksia koskevista asianmukaisista suojatoimista. Johdannossa myös määritellään ne valtiot, joiden kanssa neuvottelut olisi aloitettava edellä mainitun sopimusten tekemiseksi.

Johdannossa myös todetaan, että sopimuksissa on kunnioitettava perusoikeuksia ja noudatettava Euroopan unionin perusoikeuskirjassa tunnustettuja periaatteita (erityisesti mainiten perusoikeuskirjan 7, 8 ja 47 artikla), ja sopimuksia on sovellettava näiden oikeuksien ja periaatteiden mukaisesti. Lisäksi johdannon mukaan sopimukset eivät saisi vaikuttaa henkilötietojen siirtämiseen tai muun muotoiseen kansallisen turvallisuuden takaamisesta vastaavien viranomaisten väliseen yhteistyöhön eivätkä rajoittaa sitä.

Neuvoston päätöksen 1 artiklassa komissio valtuutettaisiin aloittamaan neuvottelut unionin puolesta. Liitteenä oleviin neuvotteluohjeisiin viitattaisiin 1 artiklan 2 kohdassa. Komissio nimettäisiin 2 artiklassa unionin neuvottelijaksi. Neuvottelut käytäisiin 3 artiklan mukaan neuvoston nimeämää erityiskomiteaa kuullen.

Suosituksen liite neuvotteluohjeista

Neuvotteluohjeissa määritellään komissiolle ohjeet, ja komission olisi neuvotteluissa pyrittävä saavuttamaan ohjeissa tarkemmin eriteltyt tavoitteet. Ohjeiden mukaan sopimukseen perustuva yhteistyö ja henkilötietojen vaihto voi kattaa ainoastaan Eurojust-asetuksessa tarkoitetut Eurojustin toimivallan piiriin kuuluvat rikokset ja liitännäisrikokset.

Neuvotteluohjeiden mukaan sopimusten tarkoituksena on muodostaa oikeusperusta Eurojustin ja asianomaisten kolmansien maiden toimivaltaisten viranomaisten väliselle yhteistyölle, operatiivisten henkilötietojen vaihto mukaan luettuna, jotta voidaan tukea ja lujittaa näiden maiden toimivaltaisten viranomaisten ja jäsenvaltioiden toimintaa sekä

niiden keskinäistä yhteistyötä. Samalla on kuitenkin varmistettava asianmukaiset yksityisyydensuojaa, henkilötietoja, perusoikeuksia ja yksilön vapauksia koskevat suojaustoimet.

Neuvotteluohjeiden mukaan yhteistyön avulla olisi pyrittävä erityisesti ehkäisemään ja torjumaan terrorismia, hajottamaan erityisesti laitonta asekauppaa, huumekauppaa ja siirtolaisten salakuljetusta harjoittavia järjestäytyneitä rikollisryhmiä sekä torjumaan kyberrikollisuutta. Sopimuksissa on täsmennettävä niiden soveltamisala ja tarkoitukset, joita varten Eurojust voi siirtää tietoja asianomaisten kolmansien maiden toimivaltaisille viranomaisille.

Edelleen neuvotteluohjeiden mukaan sopimuksissa on esitettävä selkeästi ja täsmällisesti Eurojustin ja asianomaisten kolmansien maiden toimivaltaisten viranomaisten välisessä henkilötietojen vaihdossa tarvittavat suoja- ja valvontatoimet, jotka liittyisivät henkilötietojen suojaan, perusoikeuksiin ja yksilöiden vapauksiin kansalaisuudesta ja asuinpaikasta riippumatta. Neuvotteluohjeissa tarkemmin esitettyjen suoja-toimien lisäksi näihin on sisällytettävä vaatimus siitä, että henkilötietojen siirtoon sovelletaan salassapitovelvollisuutta ja että henkilötietoja ei käytetä kuolemanrangaistuksen tai minkäänlaisen julman ja epäinhimillisen kohtelun vaatimiseen, langettamiseen tai täytäntöönpanoon, sanotun kuitenkin rajoittamatta tarvittavien lisäsuojatoimien soveltamista. Neuvotteluohjeiden 3 kohdan a–j alakohdissa selostetaan tarkemmin erityisesti huomioon otettavia seikkoja.

Edelleen neuvotteluohjeiden mukaan sopimuksissa on määrättävä niiden tulkintaa ja soveltamista koskevasta tuloksellisesta riitojenratkaisumekanismista ja sopimukseen on sisällytettävä niiden täytäntöönpanon seuranta ja säännöllistä arviointia koskevia määräyksiä. Lisäksi sopimuksissa on oltava määräykset voimaantulosta ja voimassaolosta. Sopimuksissa on oltava myös määräys, jonka nojalla osapuoli voi irtisanoa sopimuksen tai keskeyttää sen soveltamisen, erityisesti jos asianomainen kolmas maa ei enää tosiasiallisesti takaa sopimuksessa vaadittua perusoikeuksien ja -vapauksien suojan tasoa. Lisäksi sopimukseen voidaan tarvittaessa sisällyttää lauseke koskien alueellista soveltamista.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 218 artiklan 3 ja 4 kohta.

Neuvoston oikeuspalvelu on ehdottanut, että neuvoston päätöksen oikeusperustaksi lisättäisiin myös SEUT 85 artikla. Lisäksi Euroopan tietosuojavaltuutetun lausunnossa ehdotetaan, että neuvoston päätöksessä tulisi menettelyllisen oikeusperustan (SEUT 218 artiklan) lisäksi viitata myös olennaiseen aineelliseen oikeusperustaan, mm. SEUT 16 artiklaan.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Neuvottelumandaattiehtotukset eivät edellytä Euroopan parlamentin käsittelyä.

Kansallinen valmistelu

Nyt kysymyksessä oleva E-kirje on käsitelty 11.-13.1.2021 oikeus- ja sisäasiat -jaoston (EU7) kirjallisessa menettelyssä.

Eduskuntakäsittely

-

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Käsittely neuvoston työryhmässä

Komission suosituksesta neuvoston päätökseksi keskusteltiin ensimmäisen kerran 4.12.2020 pidetyssä rikosasiayhteistyön työryhmän kokouksessa (COPEN). Kokouksessa ei tarkemmin keskusteltu suosituksen ja sen liitteenä olevien neuvotteluohjeiden sisällöstä, koska päätettiin ensin odottaa Euroopan tietosuojavaltuutetun (jäljempänä EDPS) lausuntoa suosituksesta ja sen liitteenä olevista neuvotteluohjeista. EDPS:n lausunto (10/2020) annettiin 17.12.2020.

Kokouksessa kuitenkin keskusteltiin suositukseen valituista kolmansista maista. Eurojustin operatiivisiin tarpeisiin vedoten moni jäsenvaltioista kannatti Argentiinan, Brasilian ja/tai Kolumbian lisäämistä listaukseen kolmansista maista, joiden kanssa neuvottelut tulisi aloittaa. Muun muassa tuleva puheenjohtajamaa Portugali edellytti, että kaikki kolme edellä mainituista Latinalaisen Amerikan maista tulisi lisätä neuvoteltavien maiden listaukseen. Suurin osa jäsenvaltioista alustavasti kannatti ainakin yhden edellä mainituista maan lisäämistä, koska kyseinen valtio voisi aluksi toimia yhteistyön näkökulmasta ns. siltana muihin Latinalaisen Amerikan maihin.

Keskusteluja työryhmätasolla (COPEN) jatkettiin 22.1.2021. Puheenjohtaja toimitti 14.1.2021 uuden version neuvottelumandaattiluonnoksesta. Muutosehdotukset koskevat mm. neuvoteltavien maiden listauksen laajentamista lisäämällä Argentiina, Brasilia ja Kolumbia. Lisäksi oikeusperustaa on laajennettu viittaamalla olennaiseen aineelliseen oikeusperustaan menettelyllisen oikeusperustan lisäksi (SEUT 16(2) ja 85 artikla). Edelleen lisäysehdoituksena on, että neuvottelut olisi valmisteltava konsultoiden COPEN-työryhmää.

EDPS:n lausunto 10/2020

EDPS pitää myönteisenä, että ehdotetussa suosituksessa neuvoston päätökseksi liitteineen on huomioitu sen aiempien hieman vastaavien sopimusneuvotteluiden yhteydessä esittämiä huomiota ja että lausunnossa esitetään lähinnä selventäviä ja tarkentavia huomiota ehdotettuun neuvottelumandaattiin.

EDPS:n lausunnon mukaan sopimuksissa on varmistettava, että rikosten torjuntaan liittyen yksityisyyden suojaa ja tietosuojaa rajoittavia toimia sovelletaan ainoastaan ehdottoman välttämättömissä tilanteissa. Lisäksi lausunnon mukaan neuvoston päätöksessä tulisi menettelyllisen oikeusperustan (SEUT 218 artiklan) lisäksi viitata myös olennaiseen aineelliseen oikeusperustaan, mm. SEUT 16 artiklaan.

Lausunnon mukaan jokaisen tulevan yksittäisen sopimuksen soveltamisalaa ja tietojen siirtojen tarkoituksia jokaiseen kolmanteen maahan olisi täsmennettävä tarkemmin suosituksen liitteenä olevissa neuvotteluohjeissa. EDPS myös suosittelee, että vaikutustenarviointeja jatketaan, jotta voidaan paremmin arvioida mahdollisia riskejä, joita aiheutuu tietojen siirrosta kyseisiin kolmansiin maihin yksilöiden yksityisyyden suojaa ja tietosuojaa koskevien oikeuksien sekä muiden perusoikeuskirjassa suojattujen perusoikeuksien ja vapauksien osalta. Tämä olisi tarpeellista myös tarvittavien täsmällisten suojatoimien määrittelemiseksi. Edelleen lausunnossa katsotaan, että EU:n ja asianomaisten kolmansien maiden valvontaviranomaiset olisi otettava mukaan sopimusten seurantaan ja määräaika-arviointeihin.

Asiakirjat

COM(2020) 743 final

5009/2021

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Joni Korpinen OM, p. 0295 150 012

EUTORI-tunnus

EU/2020/1649

Liitteet**Viite**

Asiasanat	oikeus- ja sisäasiat, Eurojust
Hoitaa	OM, SM, UM
Tiedoksi	EUE, OKM, STM, TEM, TULLI, VM, VNK, VTV
